

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

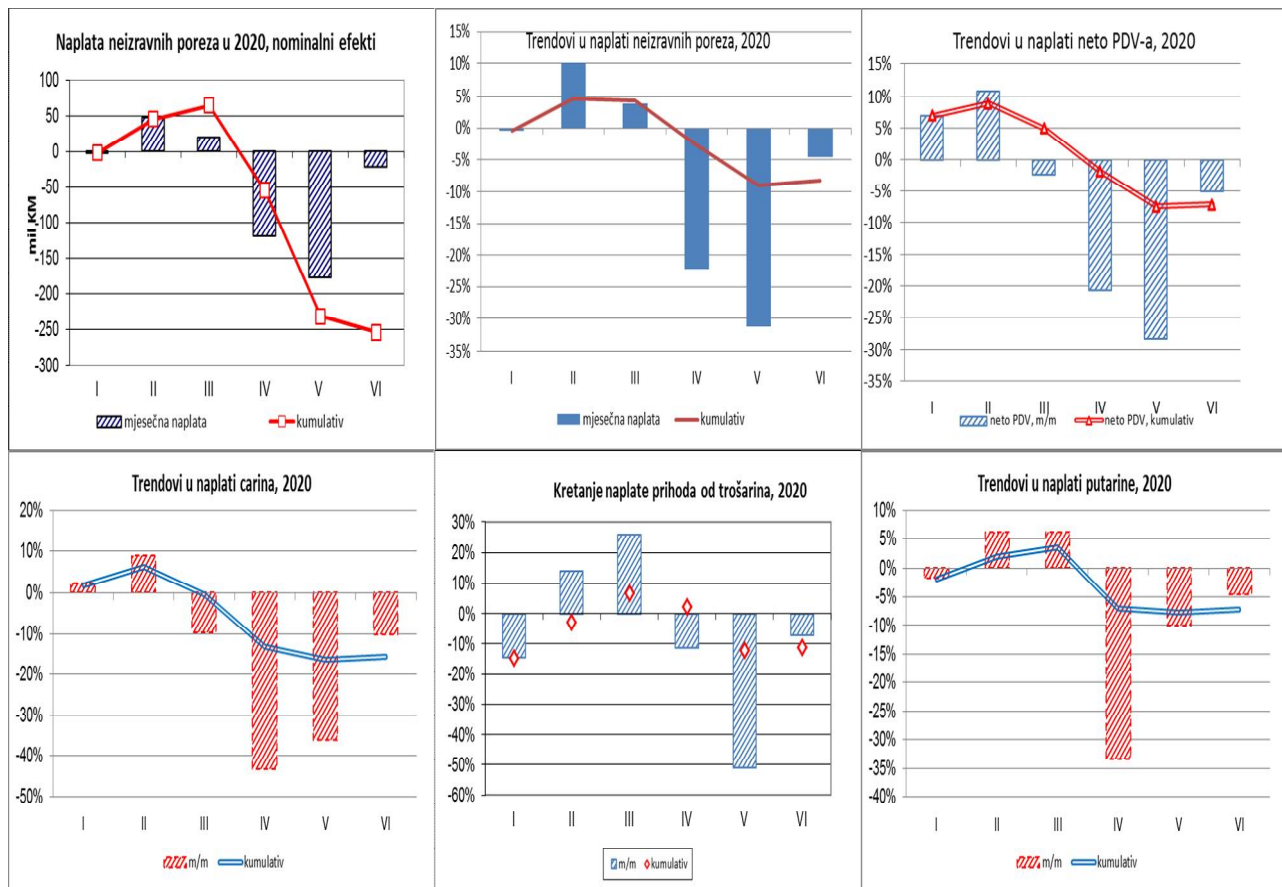

Број
Број
Number **181/182**

juli/avgust 2020 – srpanj/kolovoz 2020 – јули/август 2020 – July/August 2020

U fokusu...

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku UNO je u lipnju 2020. na JR naplatila 562 mil KM bruto prihoda od neizravnih poreza, što je za 43,6 mil KM manje nego u istom mjesecu 2019. Isplate povrata su bile manje za 21,6 mil KM, tako da je pad neto prihoda manji od pada bruto naplate, te je iznosio 22 mil KM, odnosno 4,6% u odnosu na lipanj 2020. Manji pad prihoda u lipnju je zaustavio vrtoglavi pad ukupnih prihoda u 2020. godini. U prvih šest mjeseci 2020. godine bruto naplata je manja za 368,8 mil KM, a budući da su povrati manji za 115,2 mil KM neto pad prihoda iznosi 253,5 mil KM. To predstavlja pad od 8,3%, što je za 0,7 p.b. manje nego za pet mjeseci. Galerija grafikona pokazuje da je u lipnju zaustavljen pad naplate kod svih glavnih vrsta neizravnih poreza, što predstavlja ohrabrujući signal oporavka ekonomije, a time i prihoda od neizravnih poreza.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:	
Effekti izmjena Zakona o trošarinama iz 2017. godine na potrošnju derivata i prihode od neizravnih poreza	2
Uvoz i naplata prihoda od trošarina na pivo, vino i alkohol, trendovi 2006-2019	11

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

Efekti izmjena Zakona o trošarinama iz 2017. godine na potrošnju derivata i prihode od neizravnih poreza

(pripremila: Aleksandra Regoje, makroekonomista)

Uvod

Politika trošarina na naftne derivate u BiH definirana je Zakonom o trošarinama u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ 49/09) iz 2009. godine (u daljem tekstu Zakon). Navedeni Zakon je od 2009. godine izmijenjen / dopunjen tri puta, dva puta u 2014. godini („Službeni glasnik BiH“ brojevi 49/14 i 60/14), te u 2017. godini („Službeni glasnik BiH“ 91/17). Izmjene Zakona iz 2014. godine odnosile su se na oporezivanje duhanskih prerađevina („Službeni glasnik BiH“ br.49/14) i bezalkoholnih pića, piva i vina („Službeni glasnik BiH“ br. 60/14). Izmjene Zakona iz 2017. godine odnosile su se na oporezivanje derivata nafte.

U nastavku je dan kratak pregled zakonodavstva u oblasti oporezivanja derivata nafte. S obzirom da su u ovom prilogu prikazani efekti izmjena Zakona u toj oblasti na prihode od neizravnih poreza, drugom bojom teksta su naglašene izmjene zakonodavstva iz 2017. godine, radi njihove lakše uočljivosti.

I Pregled izmjena Zakona o trošarinama iz 2017. godine

U ovom dijelu je prikazan pregled izmjena zakonodavstva iz 2017. godine u oblasti trošarina i putarine na derivate nafte i na biogoriva i biotekućine („Službeni glasnik BiH“ 91/17). Navedene izmjene su **u primjeni od 1.2.2018. godine.**

U Članku 4. Zakona, promijenjen je obuhvat trošarinskih proizvoda tako da uključuju i biogorivo i biotekućine. Obuhvat trošarinskih proizvoda prema izmijenjenom Zakonu prikazan je u Okviru 1.

Okvir 1. Trošarinski proizvodi

<p>Član 4. (Trošarinski proizvodi)</p> <p>a) naftni derivati; b) duhanske prerađevine; c) bezalkoholna pića; d) alkohol, alkoholna pića i voćna prirodna rakija; e) pivo i vino; f) kafa; g) biogorivo i biotekućine.</p>
--

Izvor: Zakon o trošarinama u BiH („Službeni glasnik BiH“ 49/09, 49/14, 60/14 i 91/17), neslužbeni prečišćeni tekst autora¹

U Članku 5. Zakona, promijenjen je obuhvat pojma naftnih derivata tako da oni uključuju i tečni naftni plin za pogon motornih vozila. Obuhvat naftnih derivata prema izmjenama Zakona dan je u Okviru 2.

¹ Neslužbeni prečišćeni tekst autora ima ilustrativnu namjenu i ne može se koristiti za službenu uporabu.

Okvir 2. Naftni derivati

Član 5.

(Naftni derivati)

- a) motorni benzini, uključujući i bezolovni, neovisno o oktanskoj vrijednosti i komercijalnom nazivu;
- b) dizel goriva i ostala plinska ulja,
- c) petrolej (kerozin);
- d) lož ulje ekstra lako i lako specijalno (EL i ES);
- e) **tečni naftni plin za pogon motornih vozila.**

Izvor: Ibid.

U članku 17. Zakona promijenjena je stopa trošarine na lož ulje sa 0,30 KM/l na 0,45 KM/l. Također su utvrđene stope trošarina za tečni naftni plin za pogon motornih vozila i biogoriva i biotekućine u iznosima 0,00 KM/l i 0,30 KM/l, respektivno. Pregled trošarinskih stopa prema važećoj legislativi prikazan je u Okviru 3.

Okvir 3. Iznosi trošarine na naftne derivate

Član 17.

(Iznosi trošarine na naftne derivate)

- a) dizel goriva i ostala plinska ulja: 0,30 KM;
- b) petrolej (kerozin): 0,30 KM;
- c) motorni benzin –bezolovni: 0,35KM;
- d) motorni benzin 0,40KM;
- e) lož ulje ekstra lako i lako specijalno **0,45 KM;**
- f) **tečni naftni plin za pogon motornih vozila 0,00 KM;**
- g) **biogoriva i biotekućine 0,30 KM.**

Izvor: Ibid.

Članak 35. Zakona koji regulira osnovicu i iznos putarine je izmijenjen. U odnosu na Zakon iz 2009. godine, izmjene se odnose na obuhvat osnovice za putarinu, u smislu da prema izmjenama Zakona osnovica uključuje i biogorivo i biotekućine iz Članka 4. Zakona, te tečni naftni plin za pogon motornih vozila iz Članka 5. Zakona. Stopa namjenske putarine je povećana sa 0,10 KM/l na 0,25 KM/l, a razdvojena je na 0,20 KM/l za izgradnju autocesta i 0,05 za izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta.

Prema važećem zakonodavstvu se, stoga, putarina plaća na biogoriva i biotekućine i na sljedeće naftne derivate iz Okvira 2. Naftni derivati: motorni benzini, uključujući i bezolovni, neovisno o oktanskoj vrijednosti i komercijalnom nazivu; dizel goriva i ostala plinska ulja; i tečni naftni plin za pogon motornih vozila. Vidimo da petrolej i lož ulje nisu uključeni u osnovicu za obračun putarine, kao i prema Zakonu iz 2009.

Prema svemu navedenom, možemo zaključiti da se izmjene politike trošarina na derivate nafte i putarine iz 2017. godine odnose na: povećanje stope trošarine na lož ulje sa 0,30 na 0,45 KM/l; uvođenje trošarina na biogoriva i biotekućine (0,30 KM/l); rast stope namjenske putarine sa 0,10 na 0,25 KM/l (uz razdvajanje stopa i sredstava prema namjeni za autoceste i druge ceste); te promjene obuhvata osnovice za putarinu u smislu uključivanja u osnovicu biogoriva i biotekućina, te tečnog naftnog plina za pogon motornih vozila.

U Tabeli 1. prikazane su promjene stopa trošarina i putarine u Zakonu iz 2017 u odnosu na stari zakon iz 2009. godine. Dijelovi 1.1. i 1.2. prikazuju stope trošarina, odnosno putarine prema starom i važećem Zakonu. Dio 1.3. prikazuje zbirne stopa trošarina i putarine prema važećem i starom Zakonu, te njihove razlike.

Trošarine i putarina na naftne derivate se plaćaju po litru, osim u slučaju putarine na tečni naftni plin, gdje se plaća po kg.

Tabela 1. Iznosi trošarina i putarine

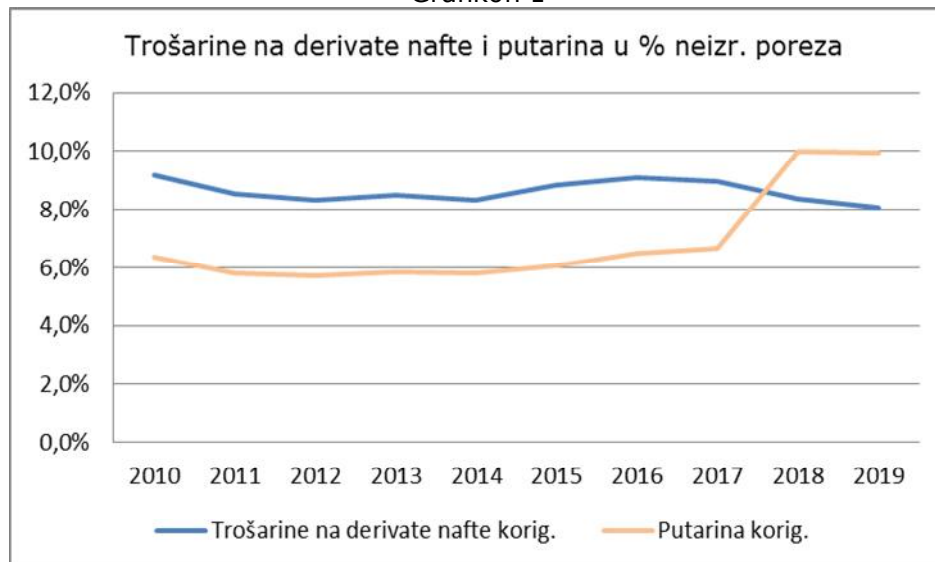
Dio 1.1. TROŠARINE		stopa (KM/I)		
<i>Stope trošarina prema Zakonu iz 2009. i 2017. godine</i>		(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
	Osnovica	Zakon iz 2009	Izmjene Zakona (2017)	razlika
a)	dizel goriva i ostala plinska ulja	0,30	0,30	
b)	petrolej (kerozin)	0,30	0,30	
c)	motorni benzin –bezolovni	0,35	0,35	
d)	motorni benzin	0,40	0,40	
e)	lož ulje ekstra lako i lako specijalno	0,30	0,45	0,15
f)	tečni naftni plin za pogon motornih vozila		0,00	
g)	biogoriva i biotekućine		0,30	0,30
Dio 1.2. PUTARINA		stopa (KM/I)		
<i>Stope putarine prema Zakonu iz 2009. i 2017. godine</i>		(4)	(5)	(6)=(5)-(4)
	Osnovica	Zakon iz 2009	Izmjene Zakona (2017)	razlika
a)	dizel goriva i ostala plinska ulja	0,25	0,40	0,15
b)	petrolej (kerozin)			
c)	motorni benzin –bezolovni	0,25	0,40	0,15
d)	motorni benzin	0,25	0,40	0,15
e)	lož ulje ekstra lako i lako specijalno			
f)	tečni naftni plin za pogon motornih vozila *		0,40	0,40
g)	biogoriva i biotekućine		0,40	0,40
Dio 1.3. TROŠARINE I PUTARINA		zbirna stopa (KM/I)		
<i>Promjena stopa trošarina i putarine prema Zakonu iz 2017. u odnosu na Zakon iz 2009. godine</i>		(7)=(1)+(4)	(8)=(2)+(5)	(9)=(8)-(7)
	Osnovica	Zakon iz 2009	Izmjene Zakona (2017)	razlika
a)	dizel goriva i ostala plinska ulja	0,55	0,70	0,15
b)	petrolej (kerozin)	0,30	0,30	
c)	motorni benzin –bezolovni	0,60	0,75	0,15
d)	motorni benzin	0,65	0,80	0,15
e)	lož ulje ekstra lako i lako specijalno	0,30	0,45	0,15
f)	tečni naftni plin za pogon motornih vozila *		0,40	0,40
g)	biogoriva i biotekućine		0,70	0,70

* putarina na tečni naftni plin je izražena u KM/kg

II Značaj prihoda od trošarina na derivate nafte i putarine za financiranje vlasti

Prihodi od trošarina i putarine imali su značajno učešće u prihodima od neizravnih poreza i BDP-u i prije izmjena Zakona iz 2017. godine. Stoga je izmjena politika u oblasti oporezivanja derivata bila u žiži interesiranja kako za vlasti, tako i za gospodarstvenike i stanovništvo. U 2017. godini, prije primjene izmjenjenih stopa, prihodi od trošarina na derivate nafte činili su 9,0%, a prihodi od putarine 6,7% neto prikupljenih prihoda od neizravnih poreza na JR UNO (Grafikon 1).

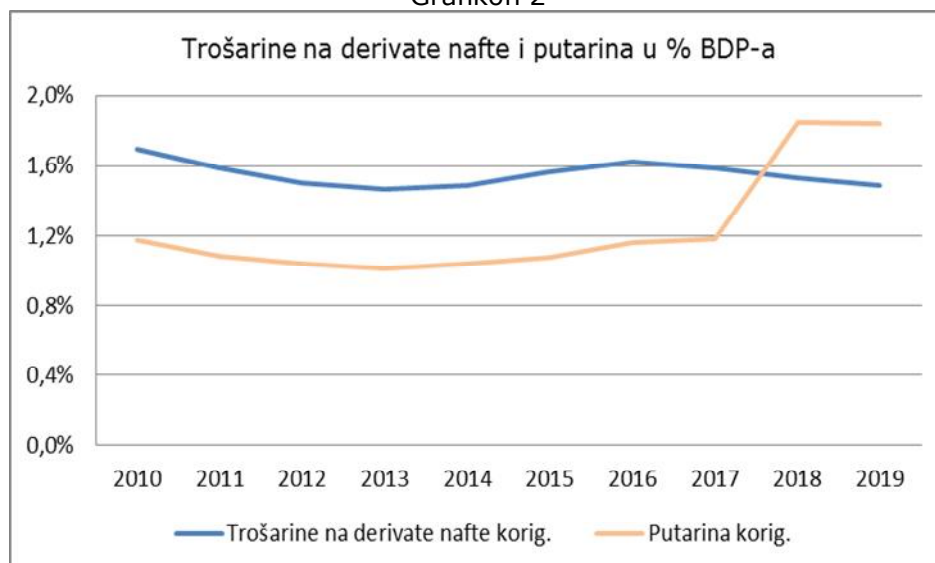
Grafikon 1

Izvor: podaci UNO, izračun autora: korigirani iznos koji u obzir uzima naplaćene prihode od trošarina preko potraživanja po osnovu PDV-a

Ukupni prihodi od neizravnih poreza činili su 17,7% BDP-a u 2017. godini, dok su prihodi od trošarina na derivate nafte i putarine zajedno činili 2,8% BDP-a (Grafikon 2), a sa pripadajućim prihodima od PDV-a čak 3,2% BDP-a.

Grafikon 2

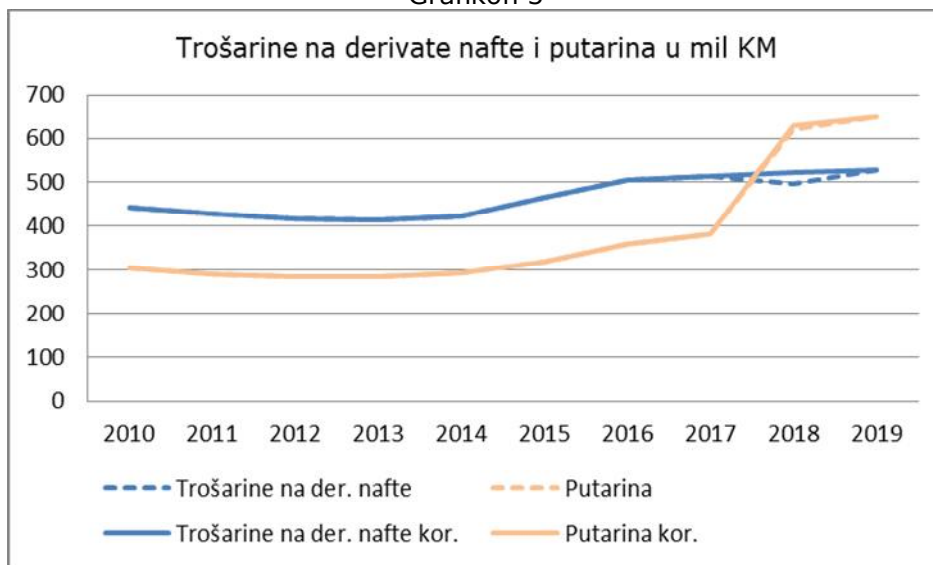

Izvor: podaci UNO, izračun autora: korigirani iznos koji u obzir uzima naplaćene prihode od trošarina preko potraživanja po osnovu PDV-a

Uzimajući u obzir naplaćene prihode od trošarina i putarine preko potraživanja po osnovu PDV-a, obje vrste prihoda imaju neprekidni trend rasta od 2014. godine (Grafikon 3).² Godina 2017. je posljednja godina kada su ostvareni prihodi od trošarina na derivate nafte bili iznad prihoda od putarine.

Grafikon 3

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UNO

III Efekti izmjena Zakona iz 2017. godine (u primjeni od veljače 2018)

Kako bi izbjegli efekte nestupanja na snagu Zakona na samom početku 2018. godine, ovdje ćemo porediti naplatu trošarina na derivate nafte i putarine u 2019. i 2017. godini.

Efekti izmjena Zakona na prihode od trošarina

Od veljače 2018. godine je u primjeni viša stopa trošarina na lož ulje, te proširenje osnovice trošarina na biogoriva i biotekućine. Proširenje osnovice trošarina i putarine na biogoriva nije donijelo efekte u formi ostvarenih prihoda na ove trošarinske proizvode, s obzirom da je ubran zanemariv iznos prihoda po toj osnovi kako u 2018. tako i u 2019. godini. Proširenje osnovice, zapravo, nije ni imalo za cilj efekte u vidu prihoda od trošarina i putarine na biogoriva i biotekućine, nego zaustavljanje legalne porezne evazije koja se odvijala supstitucijom potrošnje derivata nafte sa tada neoporezovanim biodizelom.

U 2019. godini je naplaćeno 2,7% više neto prihoda od trošarina na derivate nafte³ nego u 2017. godini. Ukupna osnovica za trošarine porasla je za svega 1,5% u navedenom razdoblju. Treba napomenuti da pojam „osnovica“ u ovom prilogu podrazumijeva količine izračunate od strane autora, te da za trošarine uključuje količinu uvezenih derivata nafte i biogoriva i količinu domaćih⁴ derivata i biogoriva stavljenih u promet. Različita stopa rasta prihoda od trošarina na derivate nafte od rasta tako izračunate osnovice rezultat je: (1) diferenciranih stopa oporezivanja

² Prihodi od trošarina na derivate nafte su prema neto gotovinskom izvještavanju UNO u 2018. godini zabilježili pad, s obzirom da je značajan dio obveza po osnovu trošarina na derivate nafte i putarine u 2018.g. bio plaćen iz PDV kredita. Korekcijom prihoda za iznos prebijenih obveza, stopa rasta prihoda od trošarina na derivate nafte u 2018. dobila je pozitivan predznak (Grafikon 3).

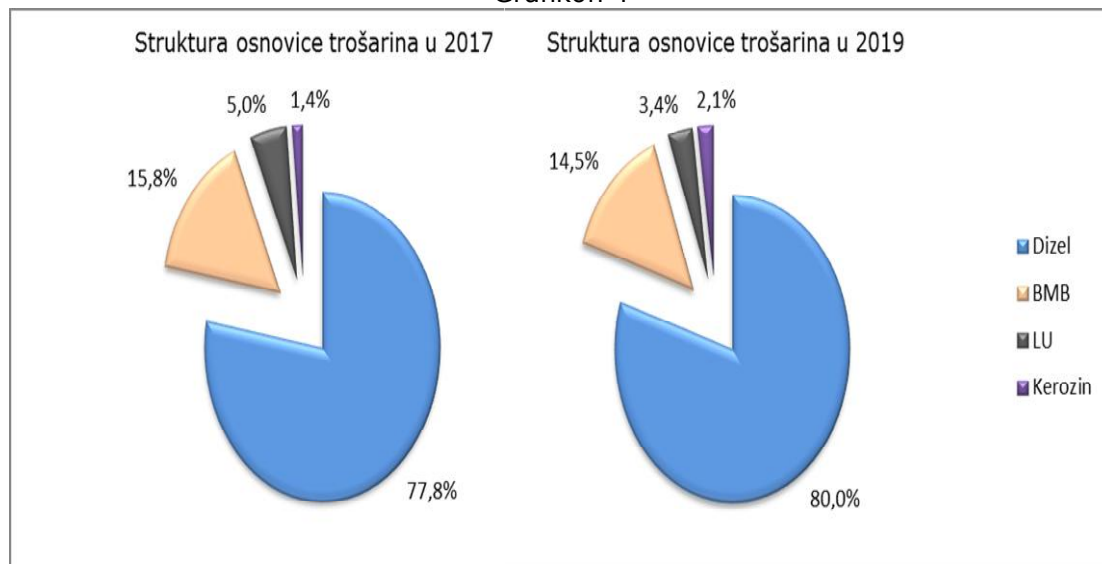
³ Podaci UNO; korigirani iznos koji u obzir uzima naplaćene prihode od trošarina preko potraživanja po osnovu PDV-a

⁴ Količine iz trošarinskih prijava uzete sa vremenskim pomakom $m-1$, kako bi osnovica bila ispravno prikazana u skladu sa odredbama Zakona o nastanku obveze i plaćanju trošarina.

derivata i promjena u strukturi osnovice; (2) promjena strukture trošarina na derivate prema podjeli na uvozne i domaće.

Iz Grafikona 4. možemo vidjeti da je došlo do značajnih promjena u strukturi osnovice trošarina na derivate nafte u kratkom razdoblju od dvije godine. Udio lož ulja u osnovici se, očekivano, značajno smanjio, sa 5,0% u 2017. na 3,4% u 2019. godini. Udio kerozina, kao komponente sa najnižom zbirnom stopom oporezivanja trošarinom i putarinom, se povećao sa 1,4% na 2,1%. Treba imati u vidu da ove dvije kategorije derivata nisu mogle imati značajniji utjecaj na kretanje ukupne osnovice i prihoda, s obzirom na njihov nizak ponder u osnovici. Usprkos nižoj stopi trošarine (0,3 KM/l), visok udio dizela u osnovici uz stabilne stope rasta potrošnje, doveo je do toga da je ova vrsta derivata generirala najveći iznos rasta prihoda od trošarina na derivate u razdoblju 2017-2019. Komponenta potrošnje bezolovnog benzina (kao i njegov udio u osnovici za trošarine) se smanjila, te je imala negativan utjecaj na stopu rasta prihoda u navedenom razdoblju.

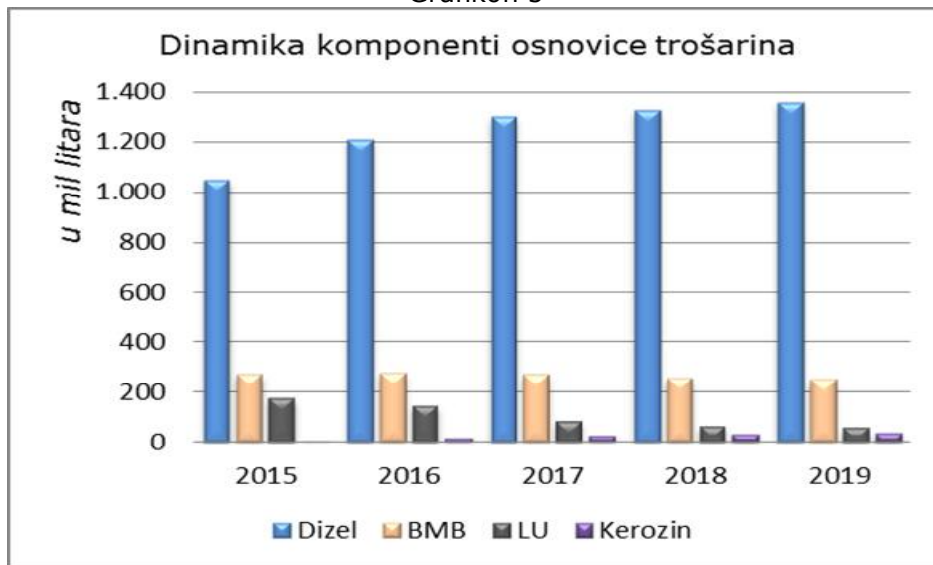
Grafikon 4

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UNO

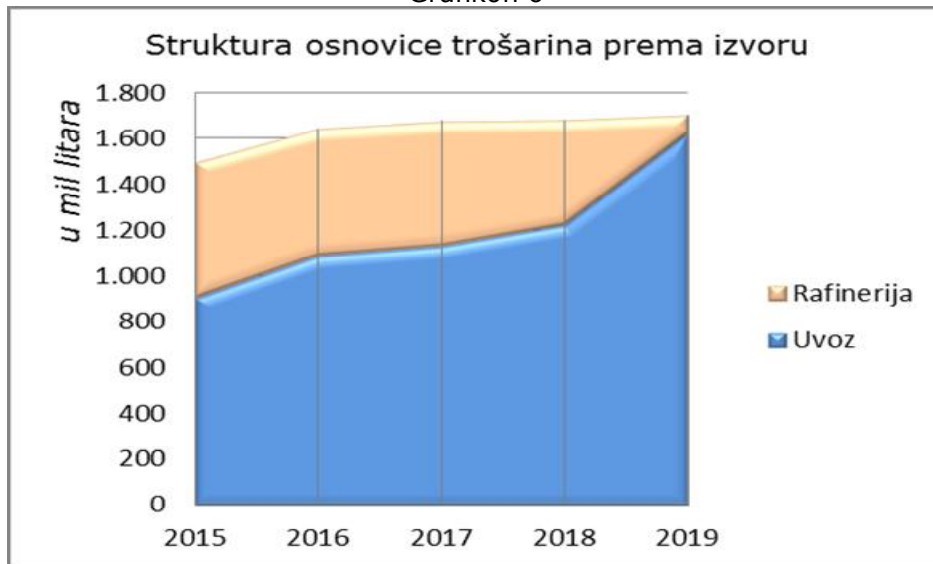
Grafikon 5

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UNO

Grafikon 6. prikazuje dinamiku osnovice trošarina, prema podjeli na uvozne i domaće derivate. Zbog obustave proizvodnje Rafinerije nafte Brod nakon havarije koja se dogodila u listopadu 2018. godine, došlo je do značajnih promjena u strukturi prihoda od trošarina na derivate, prema navedenoj podjeli. S obzirom na različite rokove nastanka obveze i plaćanja trošarina na uvozne i domaće derivate (Član 22. i 23. Zakona), sa promjenom strukture derivata u osnovici, došlo je do pomijeranja unaprijed jednog dijela prihoda od trošarina.

Grafikon 6

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UNO

Efekti izmjena Zakona na prihode od putarine

Kako je gore već navedeno, od veljače 2018. godini su u primjeni više stope putarine, te proširenje osnovice. Promjene u strukturi osnovice, što se tiče komponenti koje su bile uključene u 2017., nisu imale utjecaja ne efekte kao u slučaju trošarina, s obzirom na jedinstvenu stopu

oporezivanja derivata putarinom. Izuzetak je proširenje osnovice na biogoriva i tečni naftni plin za pogon motornih vozila, koje je donijelo dodatne prihode.

Prema formuli iz Okvira 3. rast prihoda od putarine možemo podijeliti na efekat rasta stope, efekat rasta osnovice, te zajednički efekat primjene više stope na višu osnovicu.

Okvir 3. Rast prihoda od putarine u razdoblju 2017-2019 (u mil KM)

$$B_{2019} * R_{2019} - B_{2017} * R_{2017} = (B_{2017} + \Delta B) * (R_{2017} + \Delta R) - (B_{2017} * R_{2017}) = B_{2017} * \Delta R + \Delta B * R_{2017} + \Delta B * \Delta R$$

efekti rasta stope i osnovice = efekti rasta stope + efekti rasta osnovice + zajednički efekat
 (u mil KM) (u mil KM) (u mil KM) (u mil KM)

Legenda

B- Osnovica (u l)

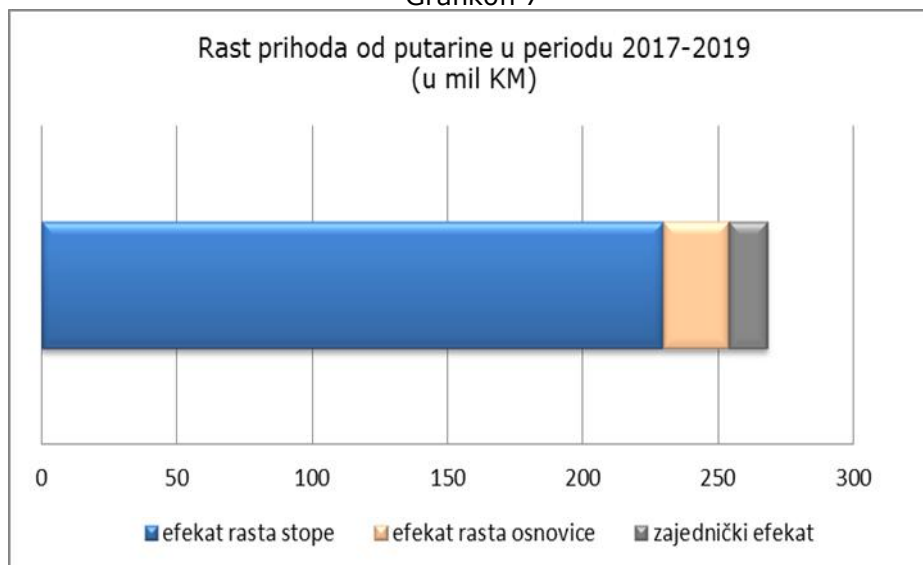
ΔB -Rast osnovice (u l)

R- Stopa (u KM/l)

ΔR -Rast stope (u KM/l)

U 2017. godini je naplaćeno 382,5 mil KM neto prihoda od putarine. Apsolutni rast prihoda od putarine u razdoblju 2017-2019 iznosio je 268,1 mil KM.⁵ Iz Grafikona 7. vidimo da je najveće efekte donijelo povećanje stope putarine za 60% - čak 229,5 mil KM. Ostatak se odnosi na efekat rasta osnovice u navedenom razdoblju, te zajednički efekat primjene više stope na višu osnovicu.

Grafikon 7

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UNO

U 2019. godini je naplaćeno čak 70,1% više prihoda nego u 2017. godini.⁶ Prema formuli iz Okvira 4, radi se o mutipliciranom efektu rasta stope oporezivanja od 60% i osnovice za oporezivanje od 6,3% u navedenom razdoblju: $(1+0,600) * (1+0,063) - 1$.

⁵ Podaci UNO, korigirani iznos koji u obzir uzima naplaćene prihode od trošarina preko potraživanja po osnovu PDV-a.

⁶ Ibid.

Okvir 4. Rast prihoda od putarine u razdoblju 2017-2019 (u %)

$$\text{Prihodi}_{2019} / \text{Prihodi}_{2017} = (B_{2019} * R_{2019}) / (B_{2017} * R_{2017})$$

$$(1 + \text{rast prihoda u \%}) = (1 + \text{rast osnovice u \%}) * (1 + \text{rast stope u \%})$$

$$\text{rast prihoda u \%} = (1 + \text{rast osnovice u \%}) * (1 + \text{rast stope u \%}) - 1$$

*Legenda**B- Osnovica (u l)**R- Stopa (u KM/l)*

Vidimo da je stopa rasta osnovice za putarinu (6,3%) bila dosta viša od stope rasta osnovice za trošarine na derivate nafte u razdoblju 2017-2019 (1,5%). Razlozi su u različitom obuhvatu derivata u osnovicama i različitoj dinamici pojedinih derivata u navedenom razdoblju. Lož ulje, koje je imalo negativan efekat na kretanje osnovice trošarina, nije uključeno u osnovicu za putarinu. Sa druge strane, u osnovicu za putarinu u 2019. godini, uključen je tečni naftni plin koji nije bio uključen u osnovicu za putarinu u 2017. godini, a imao je pozitivne efekte na dinamiku osnovice putarine i prihoda. Još jedan faktor koji je utjecao na veći rast osnovice za putarinu od osnovice za trošarine je pad realizacije oslobođenog dizel goriva koje se koristi za potrebe rudnika, termoelektrana i željeznica u navedenom razdoblju.

IV Umjesto zaključka

U 2019. godini je došlo do rasta prihoda od trošarina na derivate nafte za 2,7% u odnosu na 2017. godinu. Ukupna osnovica za trošarine, odnosno količina oporezovanih derivata porasla je za svega 1,5% u navedenom razdoblju. Navedena stopa je dosta ispod procijenjene dvogodišnje stope rasta realnog BDP-a i potrošnje (projekcije DEP, rujan 2019), a razloge možemo tražiti u rastu cijena derivata.

Što se tiče prihoda od putarine, slika je dosta drugačija. U 2019. godini je naplaćeno čak 70,1% više prihoda nego u 2017. godini. Radi se o mutipliciranom efektu rasta stope oporezivanja od 60% i osnovice za oporezivanje od 6,3% u navedenom razdoblju. Razlozi višeg rasta osnovice nego u slučaju trošarina su:

- (1) smanjenje potrošnje lož ulja, što je i bio jedan od ciljeva izmjena Zakona, kroz smanjenje zlouporaba u korištenju lož ulja kao pogonskog goriva;
- (2) proširenje osnovice za putarinu na tečni naftni plin, koji nije bio uključen u osnovicu za putarinu u 2017. godini;
- (3) pad realizacije oslobođenog dizel goriva koje se koristi za potrebe rudnika, termoelektrana i željeznica u navedenom razdoblju.

Uvoz i naplata prihoda od trošarina na pivo, vino i alkohol, trendovi 2006-2019

(piše: Mirjana Popović, stručni savjetnik - makroekonomista)

Analizom su predstavljene najznačajnije karakteristike dinamike i smjera kretanja količine, vrijednosti i prosječne cijene uvezenog piva, vina i alkohola u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH), oslikavajući kretanje preferencija potrošača, kretanje raspoloživog dohotka koji se koristi za kupovinu navedenih trošarinskih proizvoda, kao i kretanje cijena ovih proizvoda. Za uzorak analize dinamike kretanja uvezene količine i vrijednosti piva, vina i alkohola korišteno je vremensko razdoblje 2010.-2019. godina. Također, analizom su predstavljeni prihodi od trošarina na pivo, vino i alkohol po komponentama – uvozna i domaća trošarina, te je kao uzorak za ovu analizu korišteno vremensko razdoblje 2006.-2019. godina. Važno je napomenuti da se obračun trošarine vrši prema količini uvezenog i prometovanog piva, vina i alkohola.

1. Trošarina na pivo

U smislu Zakona o trošarinama u BiH⁷ (u daljem tekstu: Zakon), pivo se smatra trošarinskim proizvodom koji je predmet oporezivanja. Izmjenama Zakona, od 01. rujna 2014. godine, BiH je uvela diferencirane stope trošarine na pivo. U skladu sa izmjenama Zakona, trošarina na promet piva plaća se 0,25 KM/l. Izuzetno, proizvođač piva čija je prosječna proizvodnja u prethodne tri godine manja od 400.000 hl, trošarinu plaća 0,20 KM/l, kao i uvoznici piva pod uvjetom da je pivo nabavljeno od proizvođača čija je prosječna proizvodnja u prethodne tri godine manja od 400,000 hl. Izmjenom Zakona, dotadašnja standardna stopa trošarine od 0,20 KM/l, postala je niža stopa.

Imajući u vidu zakonski prag godišnje proizvodnje kao i druge uvjete za ostvarenje prava na nižu stopu trošarine, očekivalo se da će se niža stopa primjenjivati na domaća piva, a viša na uvozna piva, što će omogućiti povoljniji efekat domaćim proizvođačima. Međutim, Banjalučka pivovara je proizvodnim kapacitetom vrlo brzo premašila propisani prag za primjenu diferencirane stope trošarine, što ju je stavilo u nepovoljan položaj u odnosu na uvozna piva i domaću konkurenciju.

1.1. Dinamika kretanja uvezene količine i vrijednosti piva

U tabeli 1 prikazana je dinamika kretanja uvezene količine i vrijednosti piva u BiH u razdoblju 2010-2019. godina. Prikazano je procentualno povećanje/smanjenje uvezene količine i vrijednosti piva u odnosu na 2010. godinu koja je korištena kao bazna godina za svaku narednu godinu⁸.

Tabela 1.

	2010*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
količina	100.00	104.21	103.76	102.13	104.31	105.65	112.70	115.60	115.06	117.05
vrijednost	100.00	104.48	105.45	106.84	110.94	112.08	99.40	92.91	96.67	87.89
prosječna cijena	0.98	0.99	1.00	1.03	1.05	1.04	0.87	0.79	0.83	0.74
% rasta prosječne cijene	100.00	100.26	101.63	104.61	106.36	106.08	88.20	80.38	84.01	75.09

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

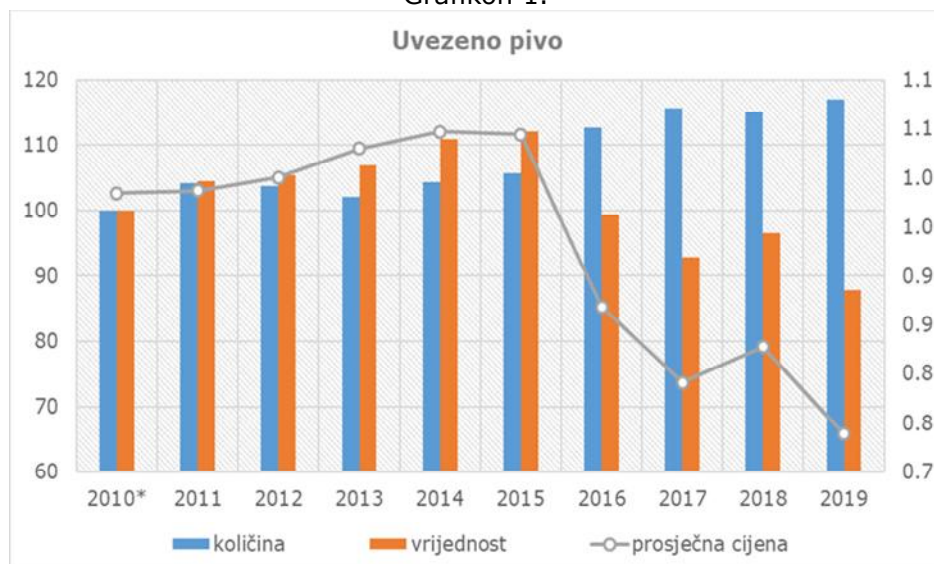
U grafikonu 1 predstavljena je uvezena količina i vrijednost piva u razdoblju 2010-2019. godina, a u odnosu na 2010. godinu. Na desnoj skali prikazana je vrijednost jedinične cijene po kilogramu uvezenog piva u konvertibilnim markama (KM), te je ovo kretanje predstavljeno sivom linijom. Prosječna cijena po kilogramu uvezenog piva u promatranom razdoblju kretala se između 0,74 KM

⁷ „Službeni Glasnik BiH“ br. 49/09, 49/14, 60/14, 91/17

⁸ Metodologija: u analizi korišteni raspoloživi podaci koji se odnose na razdoblje 2010 – 2019. god., te bazni indeksi sa baznom 2010. god. kako bi smjer i intenzitet kretanja promatranih pojava bio naglašen. Usporedbe su vršene u odnosu na baznu godinu.

u 2019. godini kada je zabilježena najmanja, do 1,05 KM u 2014. godini kada je zabilježena najveća prosječna cijena piva u promatranom razdoblju.

Grafikon 1.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Razdoblje predstavljeno grafikonom 1 možemo promatrati kroz dva dijela. Petogodišnje razdoblje 2010-2015. godina, kada se uvezena količina piva kretala približno intervalski, odnosno razdoblje u kojem nije bilo značajnih odstupanja u količini uvezenog piva koja je blago rasla, dok je njena vrijednost zabilježila značajniju tendenciju rasta. Kretanje odnosa količine i vrijednosti u ovom razdoblju ukazuje na povećanje prosječne cijene uvezenog piva.

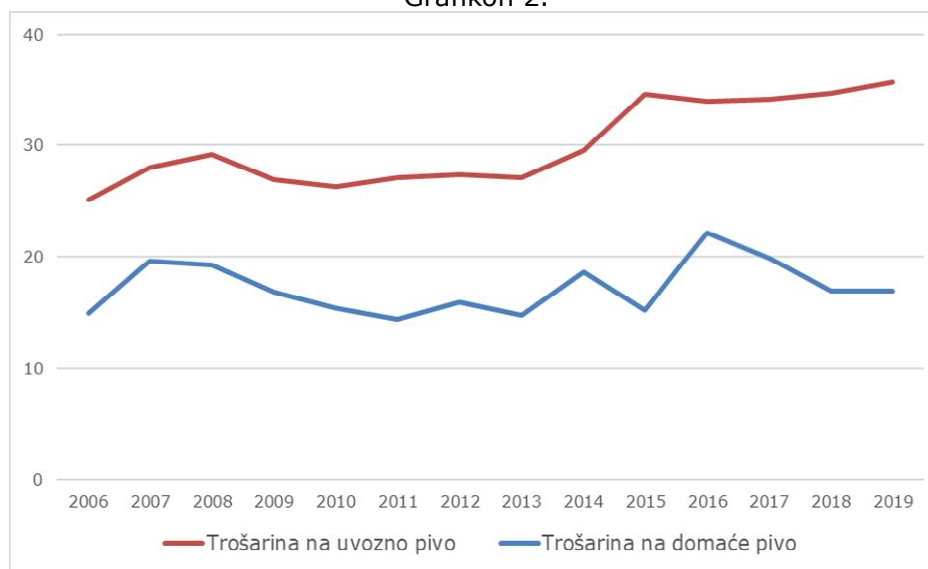
Nakon petogodišnjeg razdoblja, u 2016. godini zabilježen je značajniji rast uvezena količina piva od 12,70% u odnosu na 2010. godinu, odnosno 6,67% u odnosu na prethodnu, 2015. godinu. Vrijednost uvezenog piva opala je 0,60 % u odnosu na 2010. godinu, odnosno 11,31% u odnosu na prethodnu 2015. godinu. Ovakav odnos količine i vrijednosti ukazuje na smanjenje prosječne cijene uvezenog piva.

Isti trend kretanja nastavljen je do 2019. godine u kojoj je zabilježen uvoz najznačajnije količine piva koji je 17,05% veći u odnosu na 2010. godinu, te najniža vrijednost uvezenog piva koja je 12,11% manja u odnosu na početno razdoblje. Trend kretanja količine i vrijednosti ukazuje na najnižu prosječnu cijenu po kilogramu uvezenog piva u 2019. godini.

1.2. Kretanje uvozne i domaće trošarine na pivo

U grafikonu 2 prikazani su godišnji prihodi od trošarina na pivo tijekom razdoblja 2006-2019. godina u milijunima KM (lijeva vertikalna skala).

Grafikon 2.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Prihodi od trošarina na uvozno pivo znatno su veći od prihoda od trošarina na domaće pivo. Prihodi od trošarina na uvozno pivo u trogodišnjem razdoblju 2006-2008. godina imali su tendenciju rasta, te je u 2009. godini zabilježen pad prihoda uzrokovan globalnom ekonomskom krizom, nakon čega dolazi do stagnacije. Ovakav trend nastavljen je do početka primjene izmjene Zakona, odnosno do 1. rujna 2014. godine. Efekti izmjena Zakona postali su prepoznatljivi već u četvrtom kvartalu 2014. godine, te u 2015. godini dolazi do značajnijeg rasta prihoda na godišnjoj razini koji su za 37,69% veći u odnosu na 2006. godinu, a za 17,29% veći u odnosu na prethodnu godinu. Nakon ovog razdoblja zabilježen je značajniji rast prihoda od trošarina na uvozno pivo koji se na godišnjoj razini zadržao do 2019. godine, te su u 2019. godini zabilježeni najznačajniji prihodi koji su za 41,89% veći u odnosu na 2006. godinu.

Prihodi od trošarina na domaće pivo u razdoblju 2006-2014. godina imaju sličnu tendenciju kretanja kao i prihodi od trošarina na uvozno pivo. Međutim, u 2015. godini zabilježen je pad prihoda od trošarina na domaće pivo, nakon čega je u 2016. godini zabilježen najznačajniji prihod u promatranom razdoblju koji je za 47,82% veći u odnosu na 2006. godinu. U 2019. godini prihodi od trošarina na domaće pivo 12,69% su veći u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2006. godinu.

2. Trošarina na vino i alkohol

U smislu Zakona, vino se smatra trošarinskim proizvodom koji je predmet oporezivanja na čiji promet se plaća trošarina od 0,25 KM po litru.

Također, na promet alkohola, alkoholnih pića i voćne prirodne rakije (u daljem tekstu: alkohol), trošarina se plaća po litru apsolutnog alkohola, odnosno proporcionalno količini apsolutnog alkohola u pakiranju, i to:

- alkohol 15,00 KM
- alkoholna pića 15,00 KM
- voćna prirodna rakija 8,00 KM

2.1. Dinamika kretanja uvezene količine i vrijednosti vina

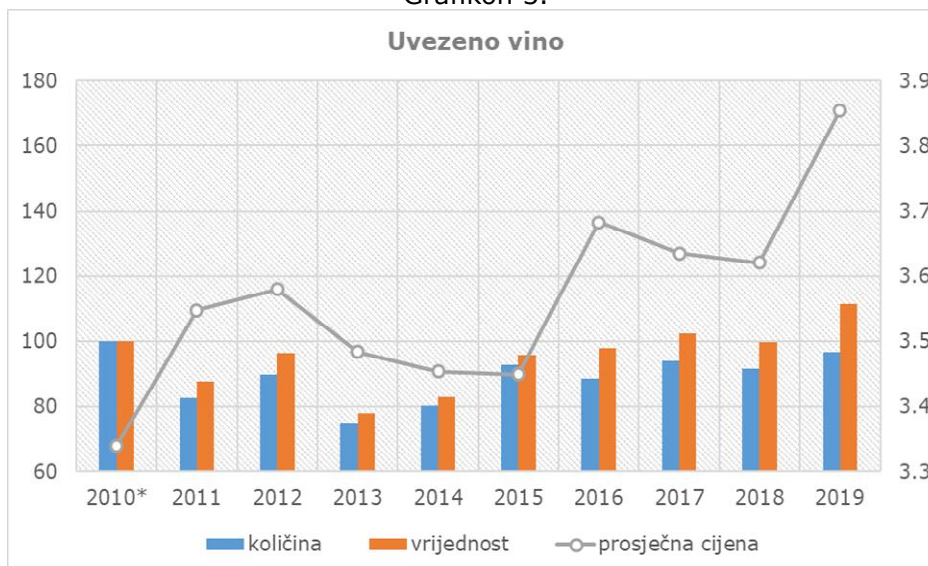
U tabeli 2 prikazana je dinamika kretanja uvezene količine i vrijednosti vina u BiH u razdoblju 2010-2019. godina. Prikazano je procentualno povećanje/smanjenje uvezene količine i vrijednosti vina u odnosu na 2010. godinu koja je korištena kao bazna godina za svaku sljedeću godinu⁹.

Tabela 2.

	2010*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
količina	100.00	82.74	89.88	74.64	80.32	92.78	88.67	93.93	91.73	96.57
vrijednost	100.00	87.86	96.31	77.85	83.05	95.82	97.76	102.22	99.82	111.41
prosječna cijena	3.34	3.55	3.58	3.48	3.45	3.45	3.68	3.63	3.62	3.85
% rasta prosječne cijene	100.00	106.20	107.16	104.30	103.41	103.29	110.25	108.82	108.40	115.37

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikon 3.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U grafikonu 3 predstavljena je uvezena količina i vrijednost vina za razdoblje 2010.-2019. godina, a u odnosu na 2010. godinu. Na desnoj skali prikazana je vrijednost jedinične cijene po kilogramu uvezene vina u KM, te je ovo kretanje predstavljeno sivom linijom. Prosječna cijena po kilogramu uvezene vina u promatranom razdoblju kretala se između 3,34 KM u 2010. godini kada je zabilježena najmanja, do 3,85 KM u 2019. godini kada je zabilježena najveća prosječna cijena vina u promatranom razdoblju.

Uvezena količina vina bila je najznačajnija u 2010. godini, nakon čega ima fluktuacijski trend, te je u 2013. godini zabilježena najmanja uvezena količina vina koja je za 25,36% manja u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2010. godinu. Količina uvezene vina u 2019. godini za 3,43% je manja u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2010. godinu.

Vrijednost uvezene vina također se mijenjala u promatranom vremenskom razdoblju, te je u 2013. godini zabilježena najmanja vrijednost uvezene vina koja je za 22,15% manja u odnosu na

⁹ Metodologija: u analizi korišteni raspoloživi podaci koji se odnose na razdoblje 2010 – 2019. god., te bazni indeksi sa baznom 2010. god. kako bi smjer i intenzitet kretanja promatranih pojava bio naglašen. Usporedbe su vršene u odnosu na baznu godinu.

2010. godinu, dok je u 2019. godini zabilježena najznačajnija vrijednost koja je za 11,41% veća u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2010. godinu.

Prosječna cijena uvezenog vina nije se značajno mijenjala u promatranom devetogodišnjem razdoblju. U 2019. godini je zabilježena najveća cijena uvezenog vina, koja je za 15,37% veća u odnosu na 2010. godinu u kojoj je cijena po kilogramu uvezenog vina bila najmanja. Ovakav trend opadanja uvezenih količina s jedne strane, te rasta vrijednosti uvoznog vina s druge strane, uzročno je povezan sa povećanjem prosječne cijene ovog proizvoda u BiH, a kao efekat združenog djelovanja nekoliko faktora kao što su povećanje cijena vina na tržištima zemalja iz kojih se vino uvozi, kao i povećanje potražnje kvalitetnijih i skupljih vina na tržištu BiH.

2.2. Dinamika kretanja uvezenih količina i vrijednosti alkohola

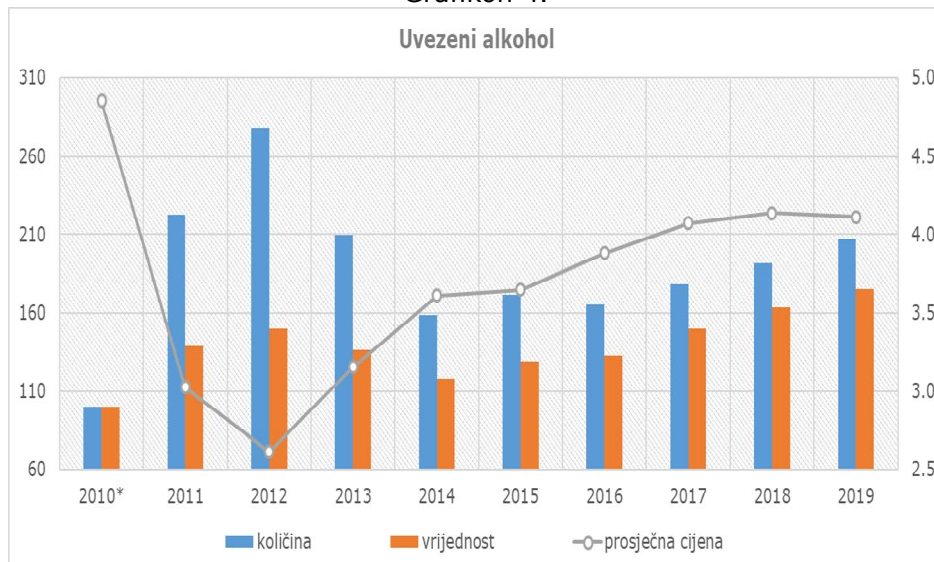
U tabeli 3 prikazana je dinamika kretanja uvezenih količina i vrijednosti alkohola u BiH u razdoblju 2010.-2019. godina. Prikazano je procentualno povećanje/smanjenje uvezenih količina i vrijednosti alkohola u odnosu na 2010. godinu koja je korištena kao bazna godina za svaku sljedeću godinu¹⁰.

Tabela 3.

	2010*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
količina	100.00	222.76	278.42	209.91	158.50	171.64	165.80	178.74	191.93	206.97
vrijednost	100.00	138.76	149.97	136.41	117.99	129.07	132.59	149.95	163.65	175.44
prosječna cijena	4.85	3.02	2.61	3.15	3.61	3.65	3.88	4.07	4.14	4.11
% rasta prosječne cijene	100.00	62.29	53.86	64.98	74.44	75.20	79.97	83.89	85.26	84.77

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Grafikon 4.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U grafikonu 4 predstavljena je uvezena količina i vrijednost alkohola za razdoblje 2010.-2019. godina, a u odnosu na 2010. godinu. Na desnoj skali prikazana je vrijednost jedinične cijene po kilogramu uvezenog alkohola u KM, te je ovo kretanje predstavljeno sivom linijom. Prosječna

¹⁰ Metodologija: u analizi korišteni raspoloživi podaci koji se odnose na razdoblje 2010 – 2019. god., te bazni indeksi sa baznom 2010. god. kako bi smjer i intenzitet kretanja promatranih pojava bio naglašen. Usporedbe su vršene u odnosu na baznu godinu.

cijena po kilogramu uvezenog alkohola u promatranom razdoblju kretala se između 2,61 KM u 2012. godini u kojoj je zabilježena najmanja, do 4,85 KM u 2010. godini u kojoj je zabilježena najveća prosječna cijena alkohola u promatranom razdoblju.

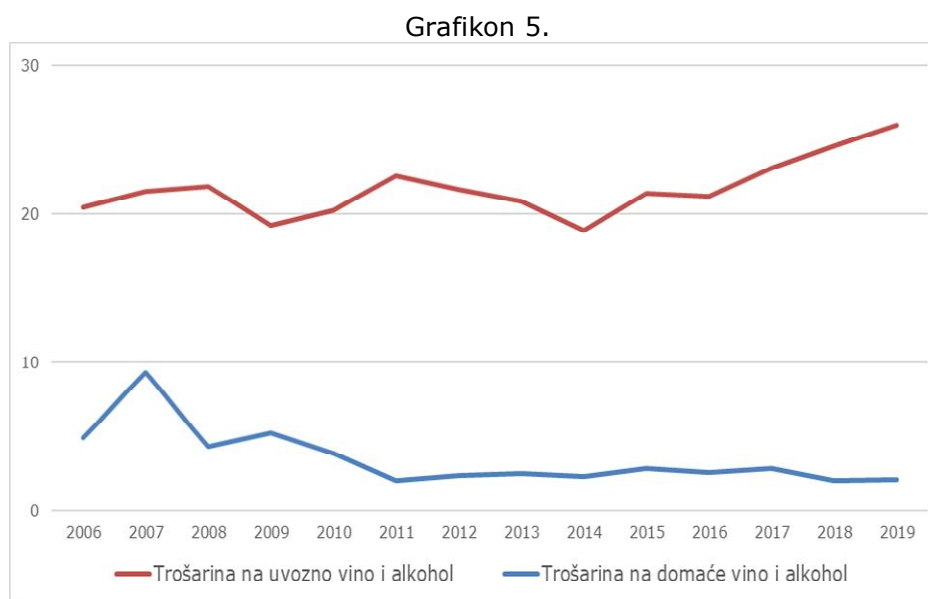
Uvezena količina alkohola bila je najznačajnija u 2012. godini, kada je zabilježen rast od 178,42% u odnosu na 2010. godinu, nakon čega je količina uvezenog alkohola počela postepeno da opada. Ovakav trend opadanja nastavio se do 2016. godine sa blagim odstupanjem u 2015. godini, nakon čega uvoz količine alkohola na godišnjoj razini konstantno postepeno raste. Tako, u 2019. godini količina uvezenog alkohola veća je za 106,97% u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2010. godinu, međutim u usporedbi sa 2012. godinom kada je uvezena količina alkohola bila na najznačajnijoj razini, u 2019. godini je niža za 25,66%.

Vrijednost uvezenog alkohola u 2019. godini je najznačajnija te je za 75,44% veća od početnog razdoblja, 2010. godine, u kojoj je zabilježena najniža vrijednost po kilogramu uvezenog alkohola. Kako su se količina i vrijednost značajno mijenjali u razdoblju 2010.-2014. godina, tako je i prosječnu cijenu uvezenog alkohola pratio fluktuacijski trend.

Najznačajniji jaz između količine i vrijednosti zabilježen 2012. godine za posljedicu je imao najnižu prosječnu cijenu alkohola koja je u odnosu na 2010. godinu niža za 46,14%, dok je prosječna cijena po kilogramu uvezenog alkohola u 2019. godini za 15,23% niža u odnosu na 2010. godinu.

2.3. Kretanje uvozne i domaće trošarine na vino i alkohol

U grafikonu 5 prikazani su prihodi od trošarina na vino i alkohol tijekom razdoblja 2006-2019. godina u milijunima KM (lijeva vertikalna skala)¹¹.

Prihodi od trošarina na uvozno vino i alkohol znatno su veći od prihoda od trošarina na domaće vino i alkohol. Prihodi od trošarina na uvozno vino i alkohol u razdoblju 2006.-2008. godina imali su tendenciju rasta, nakon čega je u 2009. godini zabilježen pad prihoda uzrokovan globalnom

¹¹ Prihodi od trošarina na vino i alkohol prikazani su zajedno, s obzirom da su prihodi na uvozno i domaće vino počeli da se evidentiraju zasebno od 2018. godine, te njihova analiza odvojeno od alkohola nije moguća s obzirom na duljinu vremenske serije koja je korištena u analizi.

ekonomskom krizom. Tijekom 2010. i 2011. godine prihodi od trošarina na uvozno vino i alkohol značajnije rastu, te u 2014. godini dolazi do njihovog ponovnog smanjenja za 9,20% u odnosu na pethodnu godinu, odnosno 7,37% u odnosu na 2006. godinu koja je korištena kao bazna godina. Nakon 2014. godine prihodi od trošarina na uvozno vino i alkohol imaju pozitivan trend rasta, te u 2019. godini dostižu maksimum koji je za 27,40% veći u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2006. godinu.

Najznačajniji prihodi od trošarina na domaće vino i alkohol u razdoblju 2006.-2019. godina zabilježeni su u 2007. godini nakon čega dolazi do značajnijeg pada, te u razdoblju 2011.-2019. godina ovi prihodi ne osciliraju značajnije. U 2019. godini prihodi od trošarina na domaće vino i alkohol su manji za 56,45% u odnosu na 2006. godinu, dok su za 76,86% manji u odnosu na 2007. godinu u kojoj je ostvaren najznačajniji prihod po ovom osnovu na godišnjoj razini.